

DEMOKRATISKA VAL HAR EN POSITIV EFFEKT PÅ LOKALA POLITIKERS KÄNNEDOM OCH UPPSKATTNING

SÖREN HOLMBERG

Sammanfattning

Det finns en positiv valårseffekt i Sverige. Riksdagsval leder till ökat förtroende för politiker och för politiska institutioner. Vår studie av lokalval i Göteborg visar att det också finns en positiv valårseffekt på ledande lokalpolitikernas kännedom och popularitet. Uppskattningen ökar dock enbart bland egna sympatisörer, inte bland motståndarpartiernas väljare. I den senare gruppen väljare minskar snarare politikernas uppskattning. Val polariserar popularitet. Och så bör det vara i en demokrati. Det som finns att välja emellan skall var klart och åtskilt, och därmed ge väljarna möjlighet att gilla respektive ogilla de olika valalternativen.

Det är måhända något överdrivet att använda ett religiöst språk, men demokratiska val är en välsignelse för Sverige. Orsaken är inte bara den uppenbara att allmänna val är en förutsättning för demokrati. Det som här åsyftas är något mer konkret. Forskning har visat att svenska riksdagsval har en tydlig tendens att påverka människors förtroende för samhällets institutioner på ett stärkande sätt. En positiv valårseffekt är verksam i Sverige. Förtroendet för alla politiska institutioner ökar påtagligt under ett valår. Det gäller också förtroendet för offentliga sektorns olika myndigheter och förvaltningar, och även till viss del förtroendet för privata institutioner, som medier och företag. Valen har en slags haloeffekt på samhällsförtroendet. De stärker inte bara tilltron till det politiska systemet utan också, fast i mindre grad, förtroendet för det mesta av samhällelig verksamhet (Holmberg & Weibull, 2018).¹

Betydelsen av denna positiva effekt av demokratiska val kan knappast överdrivas. Ett högt institutionsförtroende är en grundbult i ett välfungerande samhälle. Det gör att det mesta utförs snabbare, billigare och mer effektivt. Ekonomer brukar tala om att ett högt förtroende sänker alla transaktionskostnader i ett samhälle.

Frågan här är om vi kan spåra liknande positiva effekter av lokala val i Sverige. I det här kapitlet ska vi undersöka vad lokala val betyder för politikernas kännedom och popularitet. Givet den positiva elektorala cykeln är det en rimlig förväntan att lokala politiker blir mer uppskattade, inte mindre uppskattade, när väljarna möter dem under ett valår.² Den första hypotes vi skall testa är därför att poli-

tikers popularitet ökar under ett valår. En andra hypotes som ska prövas är att politiker blir mer kända efter en valrörelse. Den teoretiska bakgrunden är den sociala inlärningsteorin (SIL). Huvudtanken i SIL-teorin är att exponering leder till kännedom.³ Ju längre och mer intensiv exponering desto bättre kännedom. I vårt fall utgör valrörelsen politikernas exponering.

Prövningen av dessa hypoteser kommer i det följande att göras utifrån SOM-institutets mätningar i Göteborg. Det vi ska pröva gäller i vad mån ledande göteborgska kommunpolitiker blir mer kända och populära under valår. SOM-undersökningarna har årligen med början hösten 1994 mätt hur kända och uppskattade lokala politiker är i Göteborg. För sex val kan vi nu studera hur välkända och populära utvalda politiker är omedelbart efter valen jämfört med året innan.⁴

Den mätmetod som har använts har varit densamma varje år. Ett antal ledande kommunpolitiker har varje år valts ut att ingå i undersökningen. De har presenterats för SOM-undersökningens respondenter med enbart för- och efternamn. Därefter har de svarande fått uppge om de känner till politikerna, och i vilken utsträckning de uppskattar de politiker de säger sig känna till. Svarsskalan är elvgradig mellan -5 (ogillar) till +5 (gillar). Utifrån hur politikerna placeras på skalan skapas ett popularitetsindex mellan -50 (maximalt ogillar) till +50 (maximalt gillar). Svarande som *inte* kryssar för att en politiker är okänd för dem, och anger någon grad av ogillande-gillande, klassificeras som att de har kännedom. Utfallet blir ett kännedomsmått som kan variera mellan 0 och 100 procent.

Mätmetoden som i grunden bygger på en självklassificering av kännedom ger med all visshet upphov till överskattade resultat för hur kända politikerna är. Vi kan med stor säkerhet utgå ifrån att alla urvalspersoner som *inte* ställer upp i SOM-undersökningarna (d.v.s. bortfallet) i genomsnitt har sämre kännedom om de utvalda politikerna än de urvalspersoner som ställer upp och besvarar enkäterna. Men trots det, kännedomsresultaten är användbara för jämförelser över tid och mellan olika politiker, eftersom de är framtagna med samma metod över tid och mellan politikerna.

Makt gör politiker kända

Mest kända lokalpolitiker i Göteborg under vår snart tjugofemåriga undersökningsperiod är ordförandena i kommunstyrelsen. Listan toppas av Göran Johansson (S) med som högst en kännedom på 83 procent. Annelie Hulthén (S) och Johnny Magnusson (M) uppnådde båda 69 procent som bäst. Ann-Sofie Hermansson (S) lyckades inte bli lika välkänd, men blev dock känd av en majoritet (57 procent). Ytterligare fem göteborgspolitiker har uppnått att bli kända av en majoritet i staden (se tabell 1). David Lega (KD) är den mest framgångsrike här med ett kännedomsresultat på 65 procent.

Övriga trettiofyra undersökta ledande göteborgska kommunpolitiker uppvisar kännedomssiffror på lägre än femtio procent. Hela tjugotvå kan noteras för en

Tabell 1 Kännedom om ledande politiker i Göteborg, 1994–2018 (procent)

Politiker (parti)	Andel bland samtliga																						
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2016	2017	2018
Göran Johansson (S)	79	82	81	75	85	75	75	80	74	75	72	76	83	77	81	74	-	-	-	-	-	-	-
Annelie Hulthén (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	60	63	66	69	69	-	-	-
Johnny Magnusson (M)	69	66	61	56	63	56	56	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
David Lega (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57	59	65	56	57	59
Ann-Sofie Hermansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	51	57
Frank Andersson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (M)	-	-	-	-	-	32	34	38	37	36	40	47	46	49	47	52	-	-	-	-	-	-	-
Margita Björklund (L)	44	50	44	43	48	44	47	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rune Zachrisson (L)	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jonas Ransgård (M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	43	49	44	46	49	-
Martin Wannholt (D)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	38	49
Kia Andreasson (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	14	12	21	24	24	26	27	35	36	48	47	-	-	-	-
Theo Papaioannou (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	38	47	39	-	-	-
Helene Odenjung (L)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	25	30	30	29	33	34	41	45	41	42	43	-
Claes Roxbergh (MP)	42	43	33	28	38	33	36	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kerstin Svensson (S)	32	39	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jörgen Fogelklou (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39
Mats Pilhem (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	27	37	-	-	-	-
Ulf Kamne (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	31	37	-
Anna Johansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daniel Bernmar (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	27	34	-
Roger Andreasson (V)	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vivi-Ann Nilsson (S)	-	-	22	28	-	-	-	28	24	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan-Åke Ryberg (V)	-	26	18	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Claes Westberg (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	26	-
Ture Jacobsson (KD)	22	24	18	16	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Selin (C)	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emmyly Bönfors (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	24	-
Mikael Jansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	23	20	-	-	-	-	-	-
Eva Olofsson (V)	-	-	-	20	15	17	21	19	16	18	20	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (C)	-	22	17	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stina Svensson (FI)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	18	22	-
Arne Steen (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	21	-	-	-	-
Solveig Lindström (S)	-	-	-	-	21	21	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Hansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	19	-	-
Erik Lithander (L)	-	-	-	-	-	-	-	20	16	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Liljesand (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	12	10	16	18	15	17	18	20	-	-	-	-	-	-	-
Karin Plejfel (MP)	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ann-Marie Johansson (C)	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marie Lindén (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15	16	17	-	-	-	-	-	-	-	-
Anders Flanking (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Eklund (KD)	-	-	-	-	12	14	14	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mats Brännström (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-

Kommentar: Frågan lyder: "Var skulle du personligen vilja placera några kommunala politiker i Göteborg på nedanstående skala?". Resultaten visar andelen göteborgska svarspersoner som kryssat för någon grad av sympati på en ogillar-gillarskala mellan -5 och +5 men *inte* de som kryssat för "personen är okänd för mig". Procentbasen är definierad som samtliga personer som besvarat enkäterna i Göteborg. Ett "-" anger att politikerna i fråga inte ingick i det årets studie medan "*" anger att antalet svarspersoner är mycket begränsat. Partisympatierna har mätts med hjälp av en fråga om bästa parti alternativt en fråga om bästa parti i rikspolitiken; bästa parti i Göteborg 2016–2018.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1994–2015 och SOM-undersökningen i Göteborg 2016–2018.

Tabell 1 forts. Kännedom om ledande politiker i Göteborg, 1994–2018 (procent)

Politiker (parti)	Andel bland egna partiets sympatisörer																							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2016	2017	2018	
Göran Johansson (S)	83	84	85	83	83	76	76	79	75	79	80	76	80	77	81	73	-	-	-	-	-	-	-	-
Annelie Hulthén (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	61	62	61	63	64	-	-	-
Johnny Magnusson (M)	78	74	68	66	71	65	67	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	67	87	76	75	78	70
David Lega (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ann-Sofie Hermansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	52	55
Frank Andersson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (M)	-	-	-	-	-	37	42	48	56	55	45	58	52	61	56	62	-	-	-	-	-	-	-	-
Margita Björklund (L)	52	54	52	54	56	57	69	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rune Zachrisson (L)	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jonas Ransgård (M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	50	64	49	53	50	-
Martin Wannholt (D)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	76
Kia Andreasson (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13	21	29	22	23	18	41	38	39	55	-	-	-	-	-
Theo Papaioannou (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	-	-	-	-	-
Helene Odenjung (L)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	31	40	46	36	47	45	53	63	69	67	52	-	-
Claes Roxbergh (MP)	30	39	27	27	45	35	42	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kerstin Svensson (S)	35	47	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jörgen Fogelklou (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57	-
Mats Pihem (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	31	46	-	-	-	-	-
Ulf Kamne (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	29	39	-	-
Anna Johansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daniel Bernmar (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	30	47	-
Roger Andreasson (V)	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vivi-Ann Nilsson (S)	-	-	30	27	-	-	-	28	29	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan-Åke Ryberg (V)	-	28	24	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Claes Westberg (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	50	-
Ture Jacobsson (KD)	*	*	*	*	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Selin (C)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emmyly Bönfors (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	20	-
Mikael Jansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	39	15	-	-	-	-	-	-
Eva Olofsson (V)	-	-	-	30	19	20	29	30	16	16	25	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (C)	-	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stina Svensson (FI)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	33	28	-	-
Arne Steen (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	27	-	-	-	-
Solveig Lindström (S)	-	-	-	-	24	25	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Hansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	30	-	-
Erik Lithander (L)	-	-	-	-	-	-	-	29	18	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Liljesand (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	11	9	27	24	25	42	*	33	-	-	-	-	-	-	-	-
Karin Pleijel (MP)	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ann-Marie Johansson (C)	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marie Lindén (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	16	26	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Anders Flanking (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Eklund (KD)	-	-	-	-	12	11	20	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mats Brännström (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-

Kommentar: Frågan lyder: "Var skulle du personligen vilja placera några kommunala politiker i Göteborg på nedanstående skala?". Resultaten visar andelen göteborgska svarspersoner som kryssat för någon grad av sympati på en ogillar-gillarskala mellan -5 och +5 men *inte* de som kryssat för "personen är okänd för mig". Procentbasen är definierad som samtliga personer som besvarat enkäterna i Göteborg. Ett "-" anger att politikerna i fråga inte ingick i det årets studie medan en "*" anger att antalet svarspersoner är mycket begränsat. Partisympatierna har mätts med hjälp av en fråga om bästa parti alternativt en fråga om bästa parti i rikspolitiken; bästa parti i Göteborg 2016–2018.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1994–2015 och SOM-undersökningen i Göteborg 2016–2018.

kännedom under trettio procent. Det vill säga att en majoritet av de undersökta lokalpolitikerna är kända av färre än trettio procent av medborgarna i Göteborg. Inte något imponerande resultat. Minst kända är ett antal politiker från mindre partier som Mats Brändström (C), Lars Eklund (KD), Anders Flanking (C), Marie Lindén (V), Ann-Marie Johansson (C) och Karin Pleijel (MP); alla med kännedomsresultat under 20 procent.

Lokalpolitiker blir mer kända valår

Föga överraskande, den positiva valårseffekten på kännedom finns där. Lokalpolitiker blir mer välkända under ett valår. I trettiosju av våra sammanlagt fyrtiotvå testfall under sex val kan de aktuella göteborgspolitikerna noteras för en ökad grad av kännedom under ett valår (88 procent). Effekten är inte särskilt stor, totalt i genomsnitt +4,6 procentenheter ökad kännedom. Bland egna partisympatisörer är effekten av samma storleksordning, men omfattar färre fall (68 procent uppvisar ökad kännedom).⁵ Den positiva valårseffekten på kännedom återfinns i fem av sex undersökta val för samtliga svarspersoner och i sex av sex val när vi enbart studerar effekten bland politikernas egna partisympatisörer (se tabell 2).

Tabell 2 *Blir politiker med kända under valår? Procentenheters förändring i genomsnittlig kännedom valår jämfört med året innan, Göteborg, 1998–2018*

	Samtliga svarande	Egna partiets sympatisörer
1998	+7,0 (6)	+4,4 (5)
2002	-1,3 (4)	+1,5 (4)
2006	+4,7 (7)	+4,6 (7)
2010	+4,0 (7)	+8,2 (5)
2014	+4,6 (8)	+6,1 (7)
2018	+5,8 (10)	+2,6 (9)

Kommentar: Resultaten visar den genomsnittliga förändringen i ett antal göteborgspolitikers grad av kännedom valår jämfört med året innan. Siffrorna inom parentes anger antalet politiker som ingår i respektive valårs mätning. Analysen bygger på de redovisade kännedomsiffrorna i tabell 1. SOM-undersökningarna genomförs på hösten, valår efter valdagen.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna och SOM-undersökningarna i Göteborg 1998–2018.

Den sociala inlärningsteorin och hypotesen om en förstärkande kännedomseffekt av politiska val får alltså stöd av vår prövning. Ett mycket förväntat resultat, men dock inte helt självklart. Ett tidigare test av hypotesen på regionpolitiker i Västra Götaland fick inte ett entydigt utfall. Måhända beroende på att regionval i Sverige är de undanskymda valen i skuggan av framförallt riksdagsvalen, men också kom-

munvalen. Vid tre ordinarie regionval fann vi en positiv kännedomseffekt vid ett val och ingen effekt vid två. I det icke-ordinarie omvalet i VG-regionen 2011 – när valet inte befann sig i skuggan av andra val – återfanns en tydlig, men kortvarig, positiv effekt på regionpolitikernas grad av kännedom (Holmberg, 2012).

Mindre populära än partiledarna

Änjo kanske föga förvånande, men ledande göteborgspolitiker är i genomsnitt inte lika uppskattade som de mycket mer välkända partiledarna. Bland samtliga svarande är skillnaden inte dramatisk. Såväl göteborgspolitiker som partiledare uppvisar popularitetsgenomsnitt på minussidan i SOM-mätningen 2018 – minus -3,0 för partiledarna mot minus -3,6 för göteborgspolitikerna. Skillnaden är mer påtaglig bland de egna sympatisörerna. Här har alla politiker resultat på plussidan. Dock, partiledarna har ett snitt på +32 mot +23 för göteborgspolitikerna (Andersson m.fl., 2019; Holmberg, 2019).

I Göteborg valåret 2018 uppvisar Helen Odenljung (L) +4 och David Lega (KD) +3 bäst popularitetsresultat (se tabell 3). På den negativa sidan utmärker sig främst Sverigedemokraternas Jörgen Fogelklou (SD) med -21. Noterbart är också Ann-Sofie Hermanssons (S) minusresultat -4. En svag uppskattning, men inte ett bottenrekord för en ordförande i kommunstyrelsen. Det rekordet har Annelie Hulthén (S) från 2014 med -8. Som jämförelse kan nämnas att den mycket populära Göran Johansson (S) hade ett popularitetsresultat på +22 i sitt sista val 2006 som ordförande för kommunstyrelsen. Hans populära skor har än så länge ingen annan kommit i närheten av att fylla i Göteborg.

Mer uppskattade valår

Här är vår teoretiska förväntan inte lika klar som när det gällde kännedom. Den hypotes vi trots allt prövar, är att det även när det gäller popularitet finns en positiv valårseffekt. Men den är i huvudsak begränsad till en ökad uppskattning bland politikernas egna sympatisörer. Bland samtliga väljare förväntar vi oss snarast en viss minskad popularitet för politikerna. Valrörelsen och kampanjandet leder till ett förstärkt vi/dom-tänkande. Politikens popularitet ökar på hemmaplan, bland egna anhängare, men minskar samtidigt bland motståndarpartiers sympatisörer.

Utfallet av hypotesprövningen är inte kristallklar. När det gäller resultatet bland *egna sympatisörer* är utfallet en ökad popularitet i genomsnitt i alla val, och med en storlekseffekt på i snitt +2,8 enheter på en skala mellan -50 till +50. En förändring i hypotesens riktning, men inte mer än en mycket modest förändring. Dock, som förväntat, en positiv valårseffekt.⁶ Den polariserande vi-effekten finns där och tenderar att göra politiker mer uppskattade bland egna sympatisörer under valår (se tabell 4).

Tabell 3 Populära och mindre populära Göteborgspolitiker, 1994–2018 (medeltal)

Politiker (parti)	Medeltal bland samtliga																						
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2016	2017	2018
Göran Johansson (S)	+17	+24	+19	+14	+10	+9	+14	+16	+10	+8	+12	+19	+22	+19	+21	+18	-	-	-	-	-	-	-
Annelie Hulthén (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+11	+12	+13	+7	-2	-8	-	-	-
Johnny Magnusson (M)	-1	+4	+5	+7	+7	+5	+7	+5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
David Lega (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+11	+6	+7	+5	+4	+3
Ann-Sofie Hermansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+3	+2	-4
Frank Andersson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+4	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (M)	-	-	-	-	-	+3	+3	+4	+4	+5	+9	+6	+5	+8	+6	+9	-	-	-	-	-	-	-
Margita Björklund (L)	+3	+5	+8	+8	+8	+8	+9	+7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rune Zackrisson (L)	-2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jonas Ransgård (M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+6	+3	+1	+1	0	-2	-
Martin Wannholt (D)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+7	+3	+2
Kia Andreasson (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-1	+1	-3	-2	-3	0	-4	-11	-16	-	-	-	-
Theo Papaioannou (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-2	0	-1	-	-	-
Helene Odenjung (L)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+4	+3	+6	+5	+4	+7	+5	+1	+5	+4	+4	+4	+4
Claes Roxbergh (MP)	-1	-1	+0	-2	-0	-5	-4	-5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kerstin Svensson (S)	+1	+1	+5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jörgen Fogelklou (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-21
Mats Pilhem (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-2	-3	-	-	-	-
Ulf Kamne (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-5	-6	-7
Anna Johansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daniel Bernmar (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-4	-6	-4
Roger Andreasson (V)	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vivi-Ann Nilsson (S)	-	-	-	-1	+0	-	-	+1	-2	-2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan-Åke Ryberg (V)	-	+2	-1	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Claes Westberg (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-1	-1
Ture Jacobsson (KD)	-2	+0	+0	+1	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Selin (C)	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emmyly Bönfors (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-2	-3
Mikael Jansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-4	-13	-6	-	-	-	-	-
Eva Olofsson (V)	-	-	-	-	+2	+1	-2	+1	+3	+2	-1	+1	+4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (C)	-	-0	+2	-0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stina Svensson (FI)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-2	-4	-3
Arne Steen (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-10	-6	-	-	-	-
Solveig Lindström (S)	-	-	-	-	-	-2	-1	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Hansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-11	-13	-
Erik Lithander (L)	-	-	-	-	-	-	-	+4	+1	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Liljesand (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-1	+3	+2	+3	+5	+3	+4	-	-	-	-	-	-	-
Karin Pleijel (MP)	-	-	-	-	-	-	-	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ann-Marie Johansson (C)	-	-	-	-	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marie Lindén (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+0	+1	-1	-1	-	-	-	-	-	-	-	-
Anders Flanking (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+2	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Eklund (KD)	-	-	-	-	-1	-2	-1	-1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mats Brännström (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+2	-	-	-	-	-	-	-

Kommentar: Frågan lyder: "Var skulle du personligen vilja placera några kommunala politiker i Göteborg på nedanstående skala?". Resultaten visar medeltalsvärden (gångar 10) på en gillar-ogillarskala med värden mellan -5 och +5. Egna partiets sympatisörer har precis som i tabell 1 definierats med hjälp av svaren på en fråga om bästa parti. En asterisk (*) indikerar för få svarspersoner.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1994–2015 och SOM-undersökningen i Göteborg 2016–2018.

Tabell 3 forts Populära och mindre populära Göteborgspolitiker, 1994–2018 (medeltal)

Politiker (parti)	Medeltal bland egna partiets sympatisörer																								
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2013	2014	2016	2017	2018		
Göran Johansson (S)	+31	+36	+31	+27	+29	+27	+26	+27	+26	+25	+27	+29	+35	+31	+31	+32	-	-	-	-	-	-	-	-	
Annelie Hulthén (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+18	+24	+28	+22	+11	+14	-	-	-	
Johnny Magnusson (M)	+22	+24	+21	+20	+22	+21	+22	+20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
David Lega (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+26	+11	+28	+27	+26	+26	-	
Ann-Sofie Hermansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+20	+21	+19	-	
Frank Andersson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+12	+13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Jan Hallberg (M)	-	-	-	-	-	-	+16	+14	+21	+16	+18	+18	+18	+18	+20	+17	+19	-	-	-	-	-	-	-	
Margita Björklund (L)	+9	+23	+24	+24	+24	+20	+17	+19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rune Zackrisson (L)	+11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Jonas Ransgård (M)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+16	+16	+12	+15	+16	+16	-	
Martin Wannholt (D)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+31	
Kia Andreasson (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	+16	+8	+5	+4	+8	*	+15	+8	+15	+8	-	-	-	-	
Theo Papaioannou (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	+26	-	-	-	
Helene Odenjung (L)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+10	+15	+20	+14	+11	+14	+17	+15	+17	+20	+19	+23	-	
Claes Roxbergh (MP)	+19	+11	+17	+19	+17	+13	+5	+8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kerstin Svensson (S)	+8	+10	+16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Jörgen Fogelklou (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+21	
Mats Pilhem (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+24	+21	+17	-	-	-	-	-	
Ulf Kamne (MP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+20	+18	+19	-	
Anna Johansson (S)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Daniel Bernmar (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+21	+23	+30	-	
Roger Andreasson (V)	+23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vivi-Ann Nilsson (S)	-	-	+4	+10	-	-	-	+6	+5	+5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Jan-Ake Ryberg (V)	-	+3	+8	+12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Claes Westberg (VV)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+16	+25	
Ture Jacobsen (KD)	*	*	*	*	+15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Eva Selin (C)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Emmyly Bönfors (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+16	+20	
Mikael Jansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	-	-	-	-	-	
Eva Olofsson (V)	-	-	-	+4	+7	+4	+10	+15	*	+16	+8	+20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Alvar Persson (C)	-	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Stina Svensson (FI)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+27	+28	+40	-	
Arne Steen (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	+2	-	-	-	-	
Solveig Lindström (S)	-	-	-	-	-	+6	+3	+7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lars Hansson (SD)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+15	+6	-	
Erik Lithander (L)	-	-	-	-	-	-	-	+3	+3	+11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Carina Liljesand (KD)	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	-	-	-	-	-	-
Karin Pleijel (MP)	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ann-Marie Johansson (C)	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Marie Lindén (V)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+9	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Anders Flanking (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lars Eklund (KD)	-	-	-	-	-	+2	+6	+1	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Mats Brännström (C)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	

Kommentar: Frågan lyder: "Var skulle du personligen vilja placera några kommunala politiker i Göteborg på nedanstående skala?". Resultaten visar medeltalsvärden (gångar 10) på en gillar-ogillar skala med värden mellan -5 och +5. Egna partiets sympatisörer har precis som i tabell 1 definierats med hjälp av svaren på en fråga om bästa parti. En asterisk (*) indikerar för få svarspersoner.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1994–2015 och SOM-undersökningen i Göteborg 2016–2018.

Ser vi istället på resultaten för *samtliga väljare* blir utfallet mindre entydigt. Den genomsnittliga förändringen valår är som förutspått negativ i snitt. Populariteten för politikerna minskar något, men endast med totalt -0,4 enheter i genomsnitt. Nedgången i popularitet återfinns i fyra val mot två val där populariteten tvärtom stiger något. Studerar vi resultaten mer i detalj för de fyrtyotvå fall som ingår i testet visar det sig att uppskattningen ökar i aderton fall samtidigt som den också minskar i aderton fall, med sex fall utan förändring. Slutsatsen måste bli att stödet för hypotesen om en minskad politikerpopularitet bland samtliga väljare under valår är mycket skakigt. Resultatet pekar snarast på en genomsnittlig nolleffekt, alltså varken en ökad eller minskad popularitet valår.

Tabell 4 *Blir politiker mer populära valår? Procentenheters förändring i genomsnittlig popularitet valår jämfört med året innan, Göteborg, 1998–2018*

	Samtliga svarande	Egna partiets sympatisörer
1998	+0,2 (6)	+1,6 (5)
2002	-0,8 (4)	+3,7 (3)
2006	-0,7 (7)	+3,5 (6)
2010	+0,3 (7)	+3,0 (3)
2014	-0,4 (8)	+1,2 (6)
2018	-1,0 (10)	+3,9 (9)

Kommentar: Populariteten mäts på en skala mellan -50 (ogillar) och +50 (gillar). Genomsnittliga popularitetsresultat valår har jämförts med motsvarande resultat året innan. Siffrorna inom parentes anger antalet göteborgspolitiker som omfattas av respektive valårs mätning. Analysen bygger på resultaten i tabell 3. SOM-undersökningarna genomförs under hösten, valår efter valdagen.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna och SOM-undersökningarna i Göteborg 1998–2018.

Val stärker politiker och samhället

Val är bra för politiker. Det är den tydliga slutsatsen utifrån resultaten av vår studie med ledande lokala göteborgspolitiker. Valrörelser tenderar att göra politiker mer kända både totalt och bland egna sympatisörer. Det i sin tur gör dem potentiellt mer effektiva som förtroendevalda och opinionsbildare. Kända budbärare kan representera och påverka opinion bättre än okända budbärare.

Val är också bra för politikernas popularitet, åtminstone när det gäller uppskattningen bland egna anhängare. Valår blir politiker i genomsnitt något mer uppskattade bland de egna väljarna. Ett motsatt resultat hade varit bekymmersamt. Det vill säga att förlora i uppskattning när man möter sina anhängare vid valen. Men så är det alltså inte enligt våra resultat. Dock, den positiva valårseffekten på populariteten bland de egna är inte särskilt stor – snarast blygsam.

Bland samtliga väljare finner vi ingen tendens till en positiv valårseffekt på politikernas popularitet. Snarare svagt i motsatt riktning – en något minskande popularitet. Valrörelserns vi/dom-tendens i kampanjandet gör att politikerna stärker sin popularitet bland de egna samtidigt som man tappar i uppskattning hos motståndarpartiernas sympatisörer. Val polariserar populariteten. Inom måttliga gränser är detta vad som förväntas i en demokrati. Alternativen att välja emellan skall vara klara och åtskilda, och ge väljarna möjlighet att gilla respektive ogilla det som erbjuds.

Noter

- ¹ En prövning av politiska vals effekter över tid förutsätter mätningar även icke-valår. Dyliga mätserier är sällsynta internationellt. SOM institutets årliga mätningar ända tillbaka till 1980-talet är unika, och mycket värdefulla i detta sammanhang. När vi testar den elektorala cykeln på data om förtroende för parlamentet i Tyskland och USA finner vi en positiv cykel i Tyskland men inte i USA. En möjlig förklaring till frånvaron av elektoral cykel i Amerika kan vara det mycket utbredda negativa kampanjandet i samband med val i USA (Holmberg & Weibull, 2019).
- ² En nyansering av hypotesen skulle kunna vara att valen i första hand ökar politikernas popularitet bland det *egna partiets väljare*, medan populariteten snarare är opåverkad eller minskar bland *samtliga väljare*. Mekanismen bakom skulle kunna vara att valrörelser väcker partiska känslor hos väljare som förstärker uppskattningen av det egna partiets företrädare samtidigt som också antipatierna för motståndarpartiers politiker ökar (Holmberg, 2012).
- ³ SIL-teorin som den appliceras här har närmast inspirerats av forskning kring integration inom EU (se Inglehart, 1970; Haas, 1971; Niedermayer & Sinnott, 1995). Albert Banduras psykologiska bok *Social Learning Theory* (1977) är relevant men är inte den direkta inspirationskällan.
- ⁴ En tidigare prövning av dessa hypoteser återfinns i Holmberg, 2015.
- ⁵ Den totala genomsnittliga ökningen i kännedom bland egna partianhängare är +4,6.
- ⁶ Även för partiledarna kan en positiv valårseffekt noteras under valår, se Holmberg, 2012.

Referenser

- Andersson, Ulrika, Rönnerstrand, Björn, Öhberg, Patrik & Bergström, Annika. (red.) 2019. *Storm och Stiltje*. Göteborg: SOM-institutet.
- Bandura, Albert. 1977. *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Haas E. 1971. The Study of Regional Integration: Reflections on the Joy and Anguish of Pre-Theorizing. In Lindberg, L. & Scheingold, S. (eds.) *Regional Integration: Theory and Research*. Cambridge: Harvard University Press.
- Holmberg, Sören. 2012. Blir regionpolitiker mer kända under valår? I Berg, Linda & Oscarsson, Henrik (red.) *Omstritt omval*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören. 2015. Blir kommunpolitiker mer kända och populära under valår? I Bergström, Annika & Ohlsson, Jonas (red.) *Alla dessa val*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören. 2019. *Träffsäkerheten i SOMs politiska mätningar*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Weibull, Lennart. 2018. Den positiva valårseffekten finns även 2018. I Andersson, Ulrika m.fl. (red.) 2019. *Storm och Stiltje*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Weibull, Lennart. 2019. *The Halo Effect of Democratic Elections on Institutional Trust*. Gothenburg: The SOM Institute.
- Inglehart, Ronald. 1970. Public Opinion and Regional Integration. *International Organization* 24, 764-795.
- Niedermayer, Oskar & Sinnott, Richard. (eds.) 1995. *Public Opinion and Internationalized Governance*. Oxford: Oxford University Press.

